

Odd Gunnar Skagestad:

Klima og definisjonsmakt

"Fornektelse" og klimareligionen

Et av de mest betente nyord i det norske språk er "klimafornekter". Tilsynelatende – og også i virkeligheten – en direkte oversettelse av det engelske "climate denier". Men virkelighetens verden rommer flere dimensjoner enn som så. I kretser hvor man tror på, og dyrker forestillingen om, de såkalte "menneskeskapte klimaendringer" brukes uttrykket – det være seg i dets norske eller engelske språkdrakt – for å fordømme dem som ikke, ydmykt og reservasjonsløst, deler deres tro. Og i trosspørsmål er det religiøse termer som gjelder: Apostelen Peter fornektet som kjent sin Mester tre ganger før hanegal (jfr. Matteus 26:34). Gjennom de to tusen år som er gått siden den gang har "fornekter" vært de troendes foretrukne skjellsord om dem som måtte være "svake i troen" eller endog regelrett "vantro".

Det er et forunderlig begrep – epistemologisk på linje med "klimamotstander", men hakket mer pregnant som verbalt våpen. Begge uttrykkene er meningsløsheter, som er desto mer effektive når de foregir å beskrive personer og egenskaper som er så forkastelige at det ikke behøves nærmere begrunnelse (i likhet med fenomenet "deplorables" i den amerikanske valgkampen fornylig, jfr. også den franske sosiolog Pierre Bourdieus bruk av begrepet "*doxa*"). At det i hele tatt skulle eksistere et slikt fenomen som "klimafornekter" eller "klimamotstander", har formodningen mot seg. Jeg har ennå til gode å treffe på noen person ved sine fulle fem som har erklært å være motstander av klimaet, eller som "fornekter" klimaets eksistens. Begrepet har iallfall ingen plass i den naturvitenskapelige virkelighet. Derimot tjener det åpenbart en politisk funksjon i det vokabular som benyttes av partilederne Trine Schei Grande og Rasmus Hansson og et kobbelt av deres stortingskolleger og deres medløpere i mediene. I disse kretser snakkes det også hyppig om "klimautfordringene" – som om det dreier seg om en selvinnlysende realitet som alle vet eller burde vite hva er, og som følgelig ikke behøver å forklares.

Definisjonsmakt, med media som trosvitner

Den politiske funksjonen handler om å vinne – og beholde – *definisjonsmakten*. Det er dette som er drivkraften i den hetsen som i de siste dagene er blitt rettet mot de politikere (i første

rekke Per-Willy Amundsen og Carl I. Hagen) som har gitt uttrykk for noen form for avvik fra Den Rette Tro. At også media, anført av TV2 og Aftenposten, uforbeholdent ikler seg rollen som trosvitner og villig lar seg bruke som ivrige våpendragere i dette politiske spillet, er bekymringsfullt.

Når også Aftenpostens politiske redaktør Trine Eilertsen den 21. desember 2016 (avisens del 1, s.15) glatt omtaler landets nye justisminister som klimafornekter – endog uten anførselstegn – er kampen om definisjonsmakten trappet opp på et nytt nivå. La gå at Aftenpostens redaksjonelle stab gjennom over et kvart århundre har latt seg bli klimapolitisk hjernevasket av den iherdige kampanjejournalistikk som avisens visjonære apokalyptiker Ole Mathismoen har fått lov til å bedrive. Ved redaksjonelt å benytte et skjellsord som klimafornekter har avisen trådt over en grense – anstendighetens og høflighetens grense. I tillegg demonstrerer avisen et naturvitenskapelig innsikts- og erkjennelsesnivå som ligger på hakket under Mikke Mus.

Klima og vitenskap

De som tror på budskapet om de "menneskeskapte klimaendringer" (hvori spesielt inngår forestillingen om "den menneskeskapte globale oppvarming") innser åpenbart at religiøst inspirerte besvergelseser ikke er nok. Trolig av den grunn erklærer de jevnlig at vår forståelse av klimaet må baseres på fakta, samtidig som de gjennomgående hevder at de har vitenskapen på sin side.

Dette er problematisk. Naturvitenskapen bygger på prinsippet om falsifiserbare hypoteser. I klimaforskningen finner man fint lite av den slags. Rimelig nok, for klimaet har nå en gang den egenskap at det er lite villig til å underkaste seg vitenskapelig hypotese-testing som eventuelt kunne gi grunnlag for robuste prediksjoner. Dette både fordi klimaet er et kaotisk system (som, satt på spissen, har gitt opphav til slike tankekonstruksjoner som den såkalte "sommerfugleffekten"), men også fordi de forhold som vil måtte undersøkes ikke lar seg gjenskape i et laboratorium. Den forskningen som FNs Klimapanel (IPCC) anerkjenner, baserer seg i stedet på vidløftige modeller som tilsikter ikke bare å beskrive hva som skjer, men også å kunne å forutse hvordan klimaet vil utvikle seg videre. Disse modellene har hittil fremfor alt kunnet tjene som illustrasjoner på hvordan kart kan avvike fra terreng.

I mangel av bærekraftige teorier forlanges det likevel samtidig at vi skal sette vår lit til de "fakta" som støttes av en angivelig "vitenskapelig konsensus".

Vitenskap og konsensus

Konsensus har imidlertid ingen plass som vitenskapelig metode, men tilhører den politiske verden.

Når et faktagrunnlag er politisert, melder spørsmålet seg om hvilke fakta man velger å basere seg på. Og her er nok å ta av, jfr. nedenstående to eksempler:

- Det er et faktum at en undersøkelse foretatt av John Cook m.fl. (IOP Publishing) i 2013 ved subjektiv vurdering av sammendrag av 11944 vitenskapelige artikler konkluderte med at **97,1 prosent** av verdens klimaforskere støtter forestillingen om en menneskeskapt global oppvarming, som videre hevdes å få katastrofale følger for menneskeheten (se <https://dx.doi.org/10-1088/1748-9326/8/2/024024>).
- Men det er samtidig et faktum at et team av uavhengige forskere (D.R. Legates m/fl.) har gjennomgått og analysert det samme datagrunnlaget og konkludert med at kun **0,3 prosent** av de samme klimaforskerne faktisk støtter denne forestillingen om menneskeskapt global oppvarming (se <http://www.thegwpmf.org/content/uploads/2014/09/Warming-consensus-and-its-critics1.pdf>, samt <http://www.klimarealistene.com/wp-content/uploads/2014/12/Klimanytt78.pdf>).

Om ikke annet, så viser disse eksemplene at ingen har monopol på fakta. I vitenskapens verden kan en teori være mer eller mindre robust, dvs. mer eller mindre bekreftet av gjentatte observasjoner og eksperimenter med formål å etterprøve teoriens holdbarhet. Slik kan en teori etter hvert få stadig mer solid status som etablert kunnskap. Men å tro på "endelige fakta" har ingen forankring i vitenskapens prinsipper og praksis.

Skepsis og skeptikere?

Som leseren av denne artikkel vel forstår, har forfatteren av disse linjer ingen aktelse for den omseggripende bruken av misvisende og krenkende skjellsord som "klimamotstander" eller "klimafornekter" om folk som ikke reservasjonsløst slutter opp om deres trosbekjennelse. Men hvilken betegnelse bør man i stedet bruke?

Et annet – åpenbart mindre belastende – uttrykk er "klimaskeptiker", noe jeg selv også ofte har opplevet å bli kalt. Det er i utgangspunktet noenlunde nøytralt, men likevel ikke helt treffende. Nå er det riktignok så at skepsis – i betydningen evne og vilje til å stille kritiske spørsmål ved etablerte forestillinger og nedarvede "sannheter" – er selve grunnlaget for all

vitenskapelig forskning. For så vidt kan "skeptiker" med tilstrekkelig godvilje anses som en hedersbetegnelse på en person som inntar en vitenskapelig holdning til ulike påstander som måtte fremsettes – det være seg innen naturvitenskapen, samfunnsvitenskapene eller humaniora.

Men i dagligtale bringer betegnelsen "skeptiker" også uheldige assosiasjoner og konnotasjoner. Det går på selve sinnelaget hos den personen som omtales slik. Vedkommende vil lett kunne anses å ha et generelt sett negativt sinnelag, og tilsvarende negative personlighetstrekk.. I de fleste tilfeller vil dette være urimelig og misvisende, og slik vil de fleste av oss nødig like å bli oppfattet.

Fritenkere – et godt alternativ

Heldigvis har det norske språk andre, mer positive – og ikke minst mer treffende - uttryksmåter. Dersom klimafrelste politikere og deres følgesvenner i mediene absolutt ønsker å bruke religiøst-inspirerte benevnelser om personer som ikke deler deres tro, foreslår jeg at de heller benytter ordet "fritenker". Det er et ord som har en solid tradisjon i norsk religionsdebatt så vel som i samfunnsdebatten for øvrig her til lands. Det er et ord som nok vil oppleves som anstøtelig blant dem som måtte anse seg beføyet til å forvalte definisjonsmakten på dette saksfeltet. Men fremfor alt er det et ord som gir et presist uttrykk for hvordan vi alle (forskere, journalister og oss andre) bør forholde oss til naturvitenskapelige problemstillinger.